

Entrevista

Francesc Xavier Vila i Moreno. Noves respostes per a noves necessitats: dels comerços aprenents a la salut en català

Eulàlia Torras-Oliveras
Universitat Autònoma de Barcelona
eulalia.torras@uab.cat

Data de l'entrevista: 18 de juny de 2025

Nascut el 1966 a Esplugues de Llobregat, Francesc Xavier Vila i Moreno es va llicenciar en Filologia Catalana a la Universitat de Barcelona (1989) i és doctor en Lingüística per la Vrije Universiteit Brussel (1996). Catedràtic del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de Barcelona, fins al seu nomenament com a secretari de Política Lingüística del Departament de Cultura (2021-2024) era director del Centre de Recerca en Sociolingüística i Comunicació (CUSC) de la mateixa universitat (2010-2021). Com a sociolingüista, és autor de nombrosos treballs sobre la realitat sociolingüística catalana. Des de 2024, és conseller de Política Lingüística.

R (Reserclle). Bona tarda. Com a màxim responsable de la política lingüística a Catalunya,

comencem l'entrevista amb una pregunta molt àmplia: quines són les prioritats del Departament en relació amb l'ensenyament i l'aprenentatge del català per a adults?

FX (Francesc Xavier Vila i Moreno). La primera línia principal és estendre el coneixement social de la llengua. Després, fer-ne fàcil l'ús. La tercera és aconseguir que les institucions facin un ús modèlic de la llengua. La quarta és modificar les ideologies i els discursos, les actituds individuals i els hàbits, les pautes de comportament, per fer-los millors de cara al català. I l'última és la creació dels recursos humans i materials que es necessiten per dur a terme totes aquestes línies. Per tant, és un programa atrevit en què s'inclouen coneixement, usos, representacions, hàbits, usos institucionals...

Pel que fa a l'ensenyament del català o a l'extensió social de l'ús, tenim dos grans fronts. Un és el d'infants i adolescents, fins a joves, i un altre és el de les persones adultes. Aquí hi ha el gran front de persones que estan arribant o que han arribat a Catalunya sobretot al llarg dels últims vint anys i que no tenen el català com a primera ni com a segona ni potser com a tercera llengua.

Citació recomanada: Torras-Oliveras, E. (2025). Francesc Xavier Vila. Noves respostes per a noves necessitats: dels comerços aprenents a la salut en català. *Reserclle*, 6, 106-115. <https://doi.org/10.31009/reserclle.2025.10>.

També hi ha un altre sector de persones que tenen ja coneixement del català, però que necessiten millorar-lo per motius laborals, per acreditacions de tipus diferent. D'altra banda, encara hi ha gent que no va poder aprendre català a l'escola.

R. Es deu tractar de catalanoparlants molt grans.

FX. Molt grans? No, no, hi ha gent de seixanta anys. A més, hi ha les persones que necessiten acreditar algun nivell com el C2 per motius professionals.

Pel que fa a les persones que arriben, estem desenvolupant el nivell A1 perquè al llarg de molts anys no s'havia treballat prou a fons. Implica tant els programes com les proves, per facilitar els processos d'aprenentatge. Serà un curs adequat al nivell socioformatiu de la majoria de la gent que està arribant i que no pressuposarà el coneixement previ del castellà.

Aquí tenim una paradoxa: al Consorci per a la Normalització Lingüística hi ha en vigor una terminologia per denominar els cursos de català, que és la d'Inicial, Bàsic, Elemental, etc. I de vegades es fa correspondre l'Inicial amb un A1. Però si t'apuntes a un Bàsic 1, de seguida t'adones que també és l'A1, perquè parteix des de zero. Des del Departament hem fet una anàlisi i hem vist que el Bàsic 1 és essencialment el que en podem dir un A1 *exprés*. És a dir, és un A1 per a persones que tenen coneixements sòlids d'una llengua romànica com el castellà, el francès o l'italià, o que ja tenen una certa familiaritat amb el català perquè fa molt que viuen en un territori catalanoparlant. És precisament per aquesta familiaritat amb llengües properes que hi ha força alumnes que, amb un Bàsic 1, en només tres mesos (45 hores) poden assolir un nivell d'A1 i en 135 hores (Bàsic 1, Bàsic 2 i Bàsic 3) assoleixen un A2.

Ara bé, és obvi que un curs d'aquestes característiques difícilment serveix per a molta gent que no té aquestes competències, que no té un nivell d'alfabetització en alfabet llatí o un nivell formatiu que els permeti seguir-lo. Els cursos de 45 hores (Bàsic 1 o A1 *exprés*) no són els més adequats perquè totes aquestes persones aprenguin català en tan poc temps. Per això aquest darrer any hem estat treballant en un A1 de 90 hores adreçat a gent que ve d'orígens diversos i que no té els coneixements previs que hem esmentat, perquè puguin seguir un ritme d'adquisició del català més adaptat a les seves necessitats.

El curs que ve [2025-2026] ja posarem en marxa aquest nou A1, i esperem que generarà un canvi substancial perquè, entre d'altres, ens permetrà atreure un tipus de públic que ara es pot sentir incòmode en un Bàsic 1. És a dir, una persona paquistanesa difícilment pot seguir el ritme d'un senyor castellanoparlant de Saragossa que fa quinze anys que viu a Barcelona i que amb 45 hores sí que pot assolir l'A1. Per tant, estem refent la base del sistema de tal manera que tindrem un A1 *exprés* i un A1 normal.

R. Podríem dir, per tant, que hi haurà cursos especialitzats segons orígens lingüístics?

FX. Més que segons l'origen, es tracta de ser clarament conscients que el Bàsic 1 està adreçat a persones que poden seguir un ritme determinat.

Hi ha una altra prioritat en els cursos del Consorci: acabar d'entrar en el nou plantejament del Marc europeu tal com es presenta en el *Companion Volume* o volum complementari del Marc europeu comú de referència (MECR) publicat el 2018, que s'està acabant de traduir. Convé erradicar el que pugui quedar d'aquella mentalitat dels anys seixanta, setanta, vuitanta i noranta, que diferenciava entre cursos de catalanoparlants (que dominaven la llengua oral i que sobretot havien d'aprendre a escriure) i cursos de no catalanoparlants (castellanoparlants que havien d'aprendre la llengua oral i la llengua escrita, tot i que tenien una proximitat sovint molt important amb el català). L'ensenyament s'adreçava a aquests dos tipus de públics i aquest és el model que teníem abans del Marc europeu.

Va arribar el Marc europeu i va canviar el marc teòric de l'ensenyament de llengües, però a més a més van arribar les noves immigracions i van canviar el marc demogràfic, amb la qual cosa aquell model, que tenia la seva lògica als anys setanta o vuitanta, ara no en té. Perquè tots

sabem que el procés d'aprenentatge d'una L2, L3 o Ln no funciona d'aquesta manera: no fas primer parlants plenament competents en llengua oral i, després, parlants que escriuen. Això només passava en un moment determinat en què tenies parlants competents als quals s'havia analfabetitzat en la seva llengua. Hem d'acabar de fer aquesta transició entrant ja en la filosofia del *Companion*. Però no vol dir que no puguem fer cursos especialitzats.

Volem explorar noves fórmules d'ensenyament. Per exemple, amb el Departament de Salut hem preparat un curs de llengua que anirà des de zero fins al C1. És un curs en línia, en part síncron i en part asíncron, de formació en llengua catalana per a professionals de la salut. Es va aprovar l'any passat i hem acabat tenint-hi un miler de persones examinades, déu-n'hi-do. Hi havia hagut més persones inscrites, però el lapsus de temps entre les matrícules, les proves de col·locació i l'inici dels cursos van fer que es reduïssin, entre altres coses perquè el personal mèdic és molt mòbil. Però el resultat és molt bo, i aquest any tornarem a superar les mil persones inscrites. Aquest és un exemple dels cursos especialitzats que estem fent, però en volem fer més.

R. I s'ha dissenyat tot el curs des de l'A1 fins al C1?

FX. Sí, l'A1 s'està tancant ara. De fet, vam començar pel B1, perquè teníem una urgència: acompanyar la gent que necessitava el C1 per presentar-se a les proves. Ara ho tindrem ja tot preparat i continuem experimentant i analitzant quines són les millors maneres de treballar amb aquest públic concret que té unes limitacions molt particulars, per exemple d'horaris. Tenen horaris molt canviants i per això amb ells fem moltes activitats asíncrones, però també hem de donar el suport síncron i ho hem de combinar amb suport oral de pràctica de llengua.

El que hem fet amb el sistema de salut ho volem fer també en altres àmbits. Així, per exemple, estem desenvolupant el que en diem *els comerços aprenents*. Són una fórmula d'introducció a la llengua per a persones estrangeres que estan entrant a treballar de cara al públic. S'ha observat que durant la darrera dècada ha baixat la capacitat d'atendre en català als comerços. Per revertir aquest procés, per una banda, incrementem el nombre de cursos del Consorci, però, per l'altra, oferim formació molt inicial, adaptada a gent que treballa al comerç, en el mateix centre de treball. El docent es desplaça, fa unes sessions breus i es donen uns materials quasi individuals. El que intentem és permetre una cosa tan senzilla com diferenciar el cafè amb gel del cafè amb llet. És l'anècdota típica, efectivament, però ens aniria molt bé com a exemple de mancança en competències essencials que caldria erradicar perquè aquestes mancances bloquegen la possibilitat de parlar en català amb el cambrer i generen estereotips negatius de la banda dels catalanoparlants.

Abans he presentat l'objectiu de fer fàcil l'ús de la llengua. Si aconseguim que la persona que està despatxant, quan tu li demanes un cafè amb llet no et faci un cafè amb gel, estem estenent el coneixement de la llengua, però també estem fent-ne més fàcil l'ús. És el que necessitem perquè comenci a haver-hi interacció en català, que és l'única manera de visualitzar l'autoritat del català i d'engegar el procés d'adquisició. En relació amb l'objectiu d'estendre el coneixement social de la llengua, fins ara parlàvem essencialment de cursos formals, i, en canvi, ara et parlo de com posar en marxa la *màquina* d'integrar lingüísticament. Per tenir la base, una dimensió molt important és la formació formal, però no en tenim prou.

R. Entenem que aquesta formació més individualitzada es prepara des del Consorci. Sigui com sigui, quin suport es dona a professionals que de cop han de començar a impartir uns cursos de llenguatge específic de la salut o que se n'han d'anar a una cafeteria i començar a parlar amb els cambrers? És una formació que demana adquirir unes habilitats molt específiques.

FX. Gairebé et diria que estem en economia de guerra, per dir-ho així. Fa 10-15 anys la inversió al Consorci era de 15 milions d'euros. Ara en són 47 milions perquè hem incrementat substancialment el nombre de formadors. De fet, tenim dificultats per captar-ne, perquè el

mercat és limitat. Estem treballant en la preparació perquè puguin fer aquesta formació, però tenim encara molt terreny per recórrer. Per formar els *comerços aprenents*, per exemple, en part hi ha persones del Consorci i en algun cas hi ha formació en alguna empresa que col·labora amb nosaltres.

R. Són empreses que treballen amb graduats en Filologia Catalana o similars?

FX. Segons els casos. Per fer un A1 m'encantaria tenir molts llicenciats en Filologia Catalana; de fet, m'agradaria tenir molts doctors i molts màsters, però, com que no els tinc, hi ha dues opcions: no posar-hi ningú o comptar amb persones tan properes al terreny de l'ensenyament de llengües com sigui possible, i donar-los la formació específica per poder-nos ajudar. Si tenim gent més ben formada, gent amb un màster d'ensenyament del català a persones adultes, interessa que n'hi hagi uns quants fent A1 que serveixin de punt de referència, però no els podem dedicar tots a fer A1.

Recordaré que estem en una situació en què l'any 2023 i l'any 2024 van arribar a Catalunya 254.000 persones i 274.000 persones, respectivament. Els mateixos anys, certament, se'n van anar més de 100.000, però si en venen 250 que no saben català i se'n van 100 que ja en saben, ens en queden igualment 250 que no en saben. Estic simplificant molt, per descomptat, perquè hi ha gent que va i ve, però és un gran moviment poblacional. M'agradaria que els professionals del ram entenguessin que necessitem mans i, encara més, que convencessin tots els candidats vàlids perquè s'hi sumessin.

També m'agradaria que la gent del sector en posició de fer formació i de fer recerca entenguessin que necessitem fer més recerca i formació aplicada de debò. És a dir, ara per al Departament no és el moment de dedicar els esforços a unes teoritzacions que permetin modificar un paradigma mundial. En canvi, necessitem gent formant formadors i ajudant-nos a descobrir de quina manera podem optimitzar el que fem, i és un terreny apassionant. Per tant, crido la gent a fer aquesta feina impulsant tesis, tesines, TFG, TFM i tota mena de recerca en aquesta àrea.

R. Hi ha finançament per a això?

FX. Volem impulsar també el finançament. Ara, estem en segon any de «pressupost prorrogat». Vol dir que els diners que vas comprometre el 2023, els tens exactament el 2025. Però les necessitats hi són i la voluntat també.

R. En el Pacte Nacional per la Llengua (PNL) aprovat el 20 de maig es parla d'aquestes mesures, d'augmentar especialistes en català. Tenint en compte la qüestió del pressupost, com es duu a terme?

FX. Una de les accions de l'any passat amb bon resultat va ser la campanya de foment de Filologia Catalana. La vam fer per les xarxes socials, perquè no ens adreçàvem a gent de cinquanta anys, sinó a persones de divuit. El fet objectiu és que es va produir un increment d'un 29 % de matrícules a Filologia Catalana, segurament per una suma de factors, no dic que fos només gràcies a la campanya. En tot cas, aquest any estem enfortint la campanya i hem obert les beques de Filologia Catalana. Són 25 beques per a persones que comencin primer i reservem dues places per a gent que faci català i occità, perquè també ens interessa l'aranès. I n'hi ha cinc per a qui tingui coneixements de les llengües de la immigració.

M'agradaria aclarir que, a l'hora d'entendre què ha passat amb les vocacions en aquest terreny, cal parlar, en primer lloc, de demografia. Després de l'explosió demogràfica dels anys seixanta i setanta, amb una quantitat de gent jove molt significativa, a partir dels anys vuitanta va caure la natalitat. Fa dècades que estem per sota de la taxa de reemplaçament, és a dir, que allà on hi havia una parella, ara només hi ha un fill. Aquesta dinàmica fa que, en termes molt generals, els joves disponibles es redueixen a la meitat. En altres terrenys de l'economia això es resol amb immigració, però, en el cas dels formadors de català, aquesta possibilitat de

captar professionals és molt més limitada per raons òbvies. Sí que hi ha alguns casos de gent que ve de fora i que acaba fent de docent de català, però la veritat és que no és gaire habitual. En canvi, sí que apostem claríssimament per atreure els fills dels nouvinguts que ja s'han escolaritzat aquí i dominen el català, perquè tenim una necessitat d'eixamplar el perfil dels docents de català.

R. Què vol dir «coneixement de les llengües de la immigració»? Té relació amb el fet de diversificar el perfil dels estudiants de Filologia Catalana? En quin sentit s'ha de diversificar?

FX. La diversificació afecta diversos àmbits. Sense anar més lluny, el perfil de l'alumnat dels estudis de llengua i literatura catalanes està molt feminitzat. Ens costa captar nois, però hem d'aconseguir-ho. I també hem de créixer molt més amb els catalans de primera generació.

Els catalans de naixença de primera generació són els fills de la immigració anterior. N'hi ha molts que dominen el català, que, de fet, és la seva llengua dominant, i entre ells, molts tenen certs coneixements de la llengua d'origen. Aniria molt bé tenir docents de català que sabessin xinès, urdú, amazic o àrab. Seria fabulós perquè necessitem que el professorat de català sigui més divers, necessitem diversificar-lo, i perquè fins i tot per fer l'acostament a un nou parlant, què millor que una persona que, si convé, té el recurs, sap d'on vens, té l'experiència d'haver adquirit el català. Si ets ucraïnès i català, i al davant hi tens algú que parla àrab i tu no saps àrab, però tens aquesta consciència de la diferència interlingüística, això t'ajuda a entendre millor el teu alumne. Això volem potenciar-ho.

R. Tornant al principi de l'aprenentatge de la llengua, fins ara el Consorci ha ofert els Bàsic 1 i Bàsic 2 de manera gratuïta. Per un costat, els cursos són gratuïts i, per l'altre, són percebuts com a obligatoris per al procés d'obtenció del permís de residència. Com juguen aquests factors si l'ús del català és baixíssim entre les persones adultes nouvingudes, segons les enquestes? Semblaria que no hi ha hagut gaires resultats.

FX. Primer, el tema de l'obligació. La gent aprèn llengües bàsicament per necessitats, excepte els lletraferits o *llenguaferits*, que som una ínfima minoria del món. La gent aprèn llengües perquè en té certa necessitat. És gairebé masoquista preguntar: «Vols dir que demanant el català no el fem una mica antipàtic?». No, perdó, qualsevol llengua que s'aprèn és perquè té certa utilitat, per una feina, per sentir-te part d'aquell país o perquè t'ho demanen per uns papers. I les coses han de ser clares. Sí, si et vols integrar a Catalunya, el català va en el paquet de la integració. Bàsicament, si no és així, el català és superflu i estem dient que el que és important és aprendre castellà; el català és de més a més, per quan tingui un hobby. Jo no estic per aquest model. Hi ha gent que sí, al Parlament hi ha alguns grups que el voldrien.

D'altra banda, el fet que els cursos inicials i bàsics siguin gratuïts és una decisió política. Igual com ho és el fet que hàgim congelat les tarifes, de tots. Per què? Perquè creiem que el procés d'integració lingüística i de l'extensió social del bon coneixement de la llengua ens interessa a tots. Mentre sigui possible, ho posarem tan accessible com es pugui.

R. En alguns casos, el fet que aquests cursos siguin percebuts com a obligatoris fa que es deixin de seguir en el moment en què ja no ho són. Millor això que res, oi?

FX. El que ens diuen els treballadors del Consorci és que una part de la gent que entra perquè és obligatori, després continua. Si no ho fos, segurament no hi hauria entrat. També els permet entrar en una dinàmica de conèixer els cursos i veure que no és tan difícil. Siguem francs, quanta gent comença anglès i acaba fins al Proficiency? A vegades tenim ganes de mirar el català com si fos diferent de la resta del món. A Nova York hi ha gent que no sap anglès. Nosaltres som tremendament autoexigents. Ens pensem que, si no arribem al 100 % de coneixement, el món s'ensorra. Doncs no, a França han apujat l'exigència dels nivells de coneixement de francès perquè espontàniament no tothom l'aprèn.

R. Hi ha algun enfocament metodològic per ensenyar llengua que penseu que és més efectiu que d'altres? En el PNL es parla de metodologies significatives, per exemple.

FX. Aquí hi ha una sèrie d'àmbits que demanen diversitat d'enfocaments, sobretot quan es treballa en sectors de la migració més desvalguda, en què fem un esforç d'acostar l'ensenyament del català a les necessitats d'aquests col·lectius. Per exemple, si en el teu manual d'aprenentatge de català, la teva primera situació comunicativa en un A1 és que estàs fent cua per apuntar-te a la universitat, aquesta situació potser no és significativa per a alguns col·lectius. Si quan presentem la nostra professió, les que apareixen són «jo soc advocat» o «jo soc metge», i els termes *reposador de productes del supermercat* o *personal de la neteja* no hi surten, aquí encara hi ha deficiències. Jo he vist materials prou diversos, però en general falten molts contextos. Per això estem treballant en un A1 sensible a aquestes necessitats. Se'ns ha demanat més d'una vegada, tenint en compte el tipus d'aprenents que tenim.

R. Pel que fa a l'ensenyament reglat, si recordem que la majoria d'infants que ara comencen des d'infantil a primària arriben a l'escola amb una primera llengua que no és el català, quines serien les prioritats des del mateix PNL?

FX. La lectura que fem d'aquest fet, i evidentment en parlem amb el Departament d'Educació, és que si als anys vuitanta vam ser capaços d'inventar el model d'immersió i va tenir uns resultats raonablement bons, i si als anys 2000 vam ser capaços d'inventar les aules d'acollida i els plans d'entorn, ara ens toca una tercera renovació del model lingüístic escolar. Perquè la realitat ha canviat. Des d'un punt de vista demogràfic, el percentatge de catalanoparlants ha baixat i ha augmentat el nombre de nens que parlen altres llengües.

En segon lloc, les condicions tecnològiques han canviat i ha canviat el sistema de socialització dels infants. Quan tu i jo érem petits i ens llevàvem a casa, segurament abans de parlar amb ningú, ho fèiem amb els pares o amb els germans. Per tant, interactuàvem en la llengua de casa. Avui, quan els nostres nanos es lleven, pot ser que abans de parlar amb els pares hagin estat mirant un vídeo de YouTube o dos, o molts, majoritàriament en castellà. I aquest fet té un impacte en molts sentits. El Departament d'Educació acaba de fer públic el projecte de la digitalització responsable perquè sabem que té impacte, per exemple, en l'adquisició de la llengua: els nanos catalanoparlants arriben als centres educatius amb més coneixement del castellà que no pas vint anys enrere, i els nanos no catalanoparlants arriben a les aules sense coneixement de català. Vol dir que el que abans passava en nivells superiors —la convergència cap al castellà— ara passa molt abans.

També hi arriben un nombre creixent de nens amb problemes d'adquisició de parla. El 30 % dels nens d'infantil tenen problemes o trastorns de tipus diferents, molts dels quals tenen a veure amb la comunicació, entre altres coses perquè estan reduint la interacció, que és fonamental per a l'adquisició de la llengua. Interacció fins i tot amb els pares: la típica escena de la parella que surt a sopar amb el nen petit de dos anys i li posen el mòbil perquè el nen calli o uns pares a la porta de l'escola que surten amb els cotxets i han donat el mòbil als nens per poder parlar entre ells. Fa deu anys no sabíem que això existia i ara ja sabem que té conseqüències negatives.

A més a més, al llarg dels últims 10-15 anys hem transformat el model pedagògic del país i hem passat d'un model més dirigista, perquè el docent era el centre de la interacció a l'aula, a un de molt més interactiu. Es veu a qualsevol lloc: vas a mirar una aula d'I3 i s'hi fan racons igual com es feien fa trenta anys. La diferència és que la docent —perquè normalment era *la* docent— d'I3 de fa trenta anys sabia que tenia la responsabilitat d'animar les interaccions i era el centre d'atenció i *tensió* comunicatiu de l'aula.

R. I ara, no?

FX. Ara, les pedagogies que hem implantat al llarg dels últims vint anys ens diuen que el docent és més un acompanyant, però que els coneixements sorgiran a partir de la interacció,

de la descoberta que faran els infants entre iguals. Aleshores, si agafem una aula on hi ha zero o tres o cinc catalanoparlants, els posem a fer racons i esperem que en un racó amb una nena de Guatemala, un nen del Pakistan, una nena del Marroc i un nen catalanoparlant inicial, en sorgeixi comunicació en català, ho tenim malament.

R. I com s'està enfocant?

FX. N'estem parlant. El primer que s'ha fet des d'Educació, per motius no estrictament lingüístics, és apartar les pantalles de les aules. És a dir, crear espais d'interacció més natural. Però necessitem que els especialistes en adquisició de llengües decideixin treballar-hi molt més a fons. Falta molta recerca.

R. Sobre l'adquisició en aquestes edats?

FX. Sí. A Catalunya vam llançar la immersió lingüística i els estudis que se n'han fet es poden comptar amb els dits de... poques mans. Tenim un dèficit brutal.

També hem portat metodologies que venien d'altres països i les hem aplicat, però ens hem descuidat de la mirada lingüística. I el que funciona a Alemanya amb l'alemany potser no funciona igual a Catalunya amb el català. A Alemanya, l'alemany és la llengua hegemònica. En canvi, a Catalunya no és així. Per tant, necessitem pedagogia amb reflexió lingüística, recerca sobre adquisició de llengua, molta recerca en sociolingüística educativa. Si m'adreço a una revista de professionals d'ensenyament i aprenentatge, potser és un bon lloc per fer-ho saber.

R. Segur que sí. Tornant a l'educació infantil i primària, en el PNL consta l'objectiu de garantir que els centres educatius esdevinguin espais de socialització educativa en català. Què és més central o com es preveu arribar a aquest objectiu? Quins recursos fan falta?

FX. El que necessitem és que els centres educatius tornin a ser indrets de promoció. En aquesta tercera renovació que jo defenso del model lingüístic escolar, hem de posar un èmfasi especial a fer que el català recuperi espais en la interacció entre iguals. És a dir, si hem creat un sistema en què l'alumnat interactua més, o bé fem que hi hagi català entre iguals i per tant engeguem el cercle virtuós d'utilitzar el català entre iguals que permet aquest aprenentatge dins i fora de l'aula, o el que farem bàsicament és potenciar l'aprenentatge i l'ús entre iguals del castellà.

És el que ens ha dit, per exemple, el Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu de Catalunya: quan mirem la llengua d'interacció dels adolescents de Catalunya entre ells fent treballs a dins de l'aula, el grup principal (28 %) diu que parla només o bàsicament castellà. És així perquè hem creat unes condicions que han fet que des del primer moment el castellà fos la llengua franca. Un cop has instal·lat la llengua franca a l'aula a I3, si és el castellà, continua sent el castellà.

Necessitem que el català hi entri amb força: vol dir que a infantil hem d'aplicar-hi tècniques que permetin aquesta col·loquialització de la llengua des del primer moment. No tenim una altra sortida que aquestes tècniques. Estan en desenvolupament i necessitem que els docents, els pedagogs i els especialistes ens hi ajudin. S'hi està experimentant, però —torno a dir-ho— no ho podrà fer el Govern sol. I sobretot no ho podrà fer si no hi ha entusiasme per part de la comunitat acadèmica i de la comunitat d'investigadors, perquè no ho podrem fer d'una altra manera. Esperar a veure si quan fan batxillerat canviaran perquè els conscienciarrem... El món no va així. Ha de ser des de la base. En aquesta base hi ha els infants d'I3 i les seves mestres.

R. En el PNL es plantegen mesures per millorar la competència lingüística en català del professorat i incrementar l'oferta de llengua per a docents. Quins canvis implicarien aquestes mesures?

FX. Necessitem, en primer lloc, incrementar la competència dels treballadors de l'ensenyament en actiu i dels futurs. Per fer-ho, el Departament està posant diners, per exemple, perquè les universitats, amb el projecte Interlingua, puguin millorar la competència dels futurs docents de llengua. També hem incrementat substancialment l'oferta de cursos de C2, que és el nivell que ens permet arrossegat la gent que té el C1, merescudament o amb dèficits. Així els podem arrossegat i amb aquest C2 tenim una garantia d'un coneixement més sòlid de la llengua. De fet, hem incrementat substancialment també el nombre de persones que s'avaluen de C2.

D'altra banda, amb el pacte hem creat la noció dels *graus lingüísticament estratègics*, que són els més importants en l'ecosistema lingüístic. Aquests graus han de garantir que els seus graduats tinguin les competències necessàries per treballar a Catalunya. Poso un cas concret: salut. Cal que els estudiants dels estudis de salut a Catalunya que acabin els graus tinguin el nivell necessari per treballar a Catalunya, que és un C1. Això ara no està passant, perquè el 40 % dels estudiants de salut venen de fora de Catalunya i en els seus graus no tenen docència en català i tampoc no tenen cap requeriment d'adquirir la llengua. Hem de resoldre aquesta mancança.

Això s'hauria d'aplicar tant als graus de formació de professorat com als màsters de formació de professorat de secundària. Hem de trobar la manera de garantir aquest domini, i ja s'està fent en alguns graus de formació de professorat, que han anat reintroduint les competències lingüístiques en la formació dels mestres.

Aquí ens ha passat una cosa una mica lamentable. Als anys vuitanta, en el món de l'educació es va fer un gran esforç per al que se'n deia *reciclatge lingüístic* i tothom va haver d'aprendre català. I aleshores es va produir un cert miratge. Vet aquí que, d'alguna manera, a les universitats, com que representava que ja s'havia implantat l'escola en català, es va considerar que els futurs docents ja en sabrien i no calia que s'hi treballés més. Resultat: els crèdits de català van reduir-se just en el moment en què començaven a arribar-hi fornades de persones educades a Catalunya, però que tenien un català més feble perquè no el tenien com a llengua habitual.

R. Potser no tothom hi estarà d'acord.

FX. Hi ha hagut llocs on s'ha fet feina, però en d'altres no se n'ha fet. Tant als graus de formació de mestres com a la formació dels professors, especialment al màster de formació de professorat de secundària, s'hi hauria de garantir el domini de la llengua i, a més, hi hauria d'haver continguts de docència en contextos multilingües, sobre què significa fer immersió, què vol dir fer ensenyament integrat de llengua i continguts... I aquestes qüestions no s'expliquen.

R. Potser hi ha situacions diferents.

FX. Sens dubte, i en alguns casos s'hi fa feina meritòria, però hi ha moltíssim camí per recórrer. En el màster de secundària, per posar-ne un exemple, els professors que faran matemàtiques, ciències socials, naturals, etc., per exemple, haurien d'aprendre què és el Projecte Lingüístic de Centre o el pla d'entorn, saber què significa ensenyar en segona llengua, i què significa fer ensenyament en segona o en tercera llengua. Haurien de saber com tractar uns nanos que són a l'aula d'acollida.

R. Pensant en les futures professionals mestres d'infantil i primària, si venen d'una família castellanoparlant o amb una altra L1, abans de poder impartir català en aquests contextos en què serà L2 o L3 o LN, caldrà treballar les actituds, el mateix capital simbòlic, el significat que donen a la llengua.

FX. Això va lligat a entendre la funció professional i potser s'hauria de plantejar menys des de la individualitat. Tu tens unes actituds privades que canvies i el canvi s'ha d'abordar des de la professionalitat. És a dir, el teu deure professional és aconseguir que els infants acabin tenint un domini de la llengua catalana que permeti que la col·loquialitzin i que la utilitzin en tota

una sèrie de contextos, perquè si no ho fan al centre educatiu no ho faran en un altre lloc. I aquesta és la teva feina. Això en forma part. No és una opció ideològica que depèn de si em ve de gust o no em ve de gust. Al final, si resulta que els teus alumnes surten amb un coneixement del català deficient, canvia *català* per *matemàtiques* i ja es veu cap on va tot. Evidentment que s'han de treballar les actituds, però també des del punt de vista de la professionalitat i de la responsabilitat professional.

R. Cal tenir en compte que, abans de fer que els infants col·loquialitzin el català, l'han de tenir col·loquialitzat les mestres.

FX. Sí, és com dir que abans de poder operar una melsa, està bé que sàpigues on és la melsa. És evident.

R. Pensant en un altre àmbit, el de l'ensenyament de català fora del domini lingüístic, sabem que el gestiona l'Institut Ramon Llull (IRL). Quina relació té el Departament de Política Lingüística amb l'IRL?

FX. Aquest Departament marca la política lingüística del Govern, i evidentment que a l'exterior es marca amb els actors rellevants en aquest cas, que són el Departament d'Acció Exterior i l'IRL. Les línies d'aquesta política lingüística a l'exterior són, per descomptat, el foment de l'aprenentatge i l'ús, l'aprenentatge del català en el món universitari. Però hi ha altres línies de treball que també volem potenciar. Així, hi ha qui parla de la *Catalunya exterior* i qui parla de la *diàspora*. Tenim desenes de milers, de fet, centenars de milers de catalanoparlants escampats pel món. De vegades són famílies totalment catalanoparlants, de vegades són parelles mixtes amb fills que aprenen català.

Volem donar suport a aquesta diàspora perquè mantinguin el català, el puguin transmetre i puguin fins i tot certificar aquests coneixements. Això vol dir, per exemple, donar suport a les escoles catalanes a l'exterior i incrementar també l'aprenentatge del català en línia per a persones que no són a les universitats.

Una altra línia que estem explorant és la formació de futurs treballadors que vindran a viure cap aquí. Amb alguna representació diplomàtica ja n'hem parlat: gent que vol fer el procés de venir cap a l'Estat espanyol, que vol venir cap a Catalunya, concretament. De quina manera podem ajudar-los a fer l'aprenentatge de l'A1? Fins i tot es podria fer abans de venir. I que fos un element de preferència a l'hora d'entrar en un procés de regularització. Per tant, per descomptat que treballem en tots aquests aspectes amb Exterior i amb el Ramon Llull.

R. Si tornem més a prop i no parlem de l'exterior, sinó dels territoris catalanoparlants, quina relació hi ha, com s'actua? Quin tipus de coordinació es pot fer?

FX. A veure, jo he viscut dues situacions... Com a secretari de Política Lingüística, vaig viure la situació prèvia a les últimes eleccions autonòmiques i municipals, i la posterior. A la situació prèvia, òbviament teníem una relació molt més fluida, intercanviàvem molta més informació i materials, sobretot amb les Illes, i també amb el País Valencià. La vinculació més estreta segurament era amb les Illes i amb Andorra. Fins i tot amb l'Aragó hi havia certa relació.

Els governs sorgits de les últimes eleccions [2023] són més distants: el del País Valencià és directament molt més distant, amb les Illes hi tenim més bona relació. En temes de llengua, amb Andorra continuem tenint bona relació. En altres casos, si abans podíem tenir relacions intergovernamentals, ara sovint només les podem tenir amb entitats de foment de la llengua. Tothom sap, per exemple, que hem incrementat el suport a la Bressola. El Govern donava un ajut de 600.000 euros, la Bressola ens va demanar incrementar aquest ajut i hem apujat l'ajuda fins a 800.000 euros. Això ho fem amb més entitats del conjunt de territoris de llengua catalana. Ara bé, no tenim la mateixa relació arreu.

Sí que procurem que les actuacions que es facin siguin útils per a tota la comunitat lingüística. És a dir, que si algú genera uns materials al País Valencià o a les Illes i són utilitzables i

intercanviables, millor, perquè implica reduir costos i la situació demana que s'optimitzin els recursos.

R. Hi hauria algun missatge per a Reserclle que caldria destacar especialment?

FX. Potser val la pena que recordi, des del punt de vista dels adults, que estem relançant el Consorci, fent-lo molt més sòlid, coordinant-lo també amb escoles d'adults, escoles d'idiomes... i potenciant que el sector associatiu tingui un paper en l'aprenentatge i la dinamització de la llengua, entitats com Òmnium, la Coordinadora d'Associacions per la Llengua Catalana, etcètera. Un concepte important per a nosaltres és entendre de quina manera podem fer que la llengua surti de l'aula i vagi al carrer.

R. És tot un altre camí.

FX. Sí, però són dos camins que van junts. Hem separat massa la idea de l'aprenentatge de la de l'ús. A veure, nosaltres volem crear usuaris autònoms de la llengua. En un treball publicat fa dos anys, amb Marina Massaguer Comes i Avel·lí Flors-Mas, que està **en línia**, la idea era com analitzar la relació i fomentar el pas de l'aula fins a l'usuari autònom.

En una societat lingüísticament normalitzada de llengua mitjana, poso pel cas Suècia, els refugiats hi arriben i els reben en anglès, si en saben. De fet, la major part dels suecs poden parlar en anglès. Els nouvinguts hi arriben i reben certa formació formal de suec, que després poden posar en pràctica a l'hora de llogar un pis, de buscar una feina, d'anar al forn o al supermercat. Poden fer aquesta transició. No és immediata, perquè l'anglès hi és, però és molt més immediata que aquí. Per canvis demogràfics i també per minorització mental, el salt del castellà al català és molt més complex. Volem treballar aquest pas. Això vol dir crear contextos d'ús raonablement protegits que cada vegada permetin una autonomia més gran, progressiva.

R. Com ara?

FX. Pot ser una gradació. Tu tens l'aula, després pots tenir un grup de conversa en què l'objectiu explícit és fer conversa, i per tant és aprenentatge informal o no formal, segons com el vulguem veure. Després trobes els voluntaris per la llengua, les parelles lingüístiques en què l'objectiu és la llengua, però els continguts d'intercanvi ja són més importants. Finalment, has de poder integrar els aprenents en entorns on se'ls rebi en català i s'apregui a mantenir el català.

En poso un exemple: els comerços col·laboradors. Són aquells que saben que els vindran alumnes de català i aprenen a mantenir la llengua davant d'un aprenent que intenta posar-la en pràctica. És un doble aprenentatge. El botiguer aprèn a mantenir la llengua i l'altre aprèn a sentir-se còmode. Ho podem fer anar més enllà, en associacions de cultura popular, un club de futbol, una coral...

R. S'està fent també?

FX. Hi treballem i ho volem impulsar, sí. En associacions com corals, per exemple, s'ha fet. Fins i tot hem arribat a crear situacions d'ús espontani en què la majoria dels usuaris no eren catalanoparlants, però amb la consigna que hi funcionava el català. Això permet aquesta autonomització dels parlants que llavors poden decidir: «Què parlo?... Perquè ja m'he vist en la situació d'haver-ho fet». Aquest és un objectiu fonamental, que queda explicat en el text amb Marina Massaguer i Avel·lí Flors.

R. Doncs amb aquesta referència i aquest objectiu ens quedem. Moltíssimes gràcies per haver dedicat a Reserclle una estona tan valuosa. Hem rebut moltes idees que ens amplien la comprensió d'un món més extens del que veiem des de les nostres activitats professionals.